
KATONAI BIZTONSÁGI SZOLGÁLATOK

Dávid Ferenc

Korszakok és eltérő szempontok az állambiztonsági és nemzetbiztonsági szférában

A Magyar Hadtudományi Társaság szervezésében 2011. október 19-én rendezték meg a Pécsi Tudományegyetemen Az Állambiztonság, nemzetbiztonság – egykor és ma elnevezésű konferenciát. A rendezvény fő célja a magyar politikai rendszerváltás előtti, és az azt követően létrehozott titkosszolgálatok közötti különbségek feltárása. A konferencia első szekciója az államvédelmi és állambiztonsági szervekkel foglalkozott 1945 és 1950 között, míg két szekció a jelenlegi polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatokról szólt.

2011. október 19-én szervezte meg a Magyar Hadtudományi Társaság, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Hallgatói Önkormányzata és a Politológus Hallgatók Egyesületének pécsi csoportja az *Állambiztonság, nemzetbiztonság – egykor és ma: korszakok és szempontok* elnevezésű rendezvénysorozat¹ során következő eseményét. A konferencia tényleges helyszíne a Pécsi Tudományegyetem Vargha Damján Konferenciaterme volt, a budapesti érdeklődők – a Biztonságpolitikai Szak kollégium Egyesület jóvoltából – a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Egyetemi Központi Könyvtárának videokonferencia-termében ugyancsak figyelemmel kísérhették a programot.

A rendezvény szervezőinek vállalása a hazai titkosszolgálatok rendszerváltás előtti és mai szervezetének, működésének, feladatainak bemutatása volt, különös tekintettel a polgári és a katonai titkosszolgálatok tevékenységének törvényi szabályozására, eltérő rendeltetésére, alárendeltségére.

* * *

---

¹ A rendezvénysorozat több programelemből állt: a tudományos konferenciából és hallgatói fórumból, illetve a konferenciát kísérő előadássorozatból. A programelemek célja az érdeklődők megismertetése hazánk történetének egy specifikus területével: a polgári és a katonai titkosszolgálatok történetével, a nemzetbiztonsági törvény által is szabályozott feladataival, céljaival és működésével. A rendezvénysorozat részeként a 2011 őszi Hadtörténeti esték elnevezésű előadássorozatban tematikus titkosszolgálati előadások szerepeltek. A kilenc szemeszter 60 előadásából válogatva megjelentetett tanulmánykötetet 2011 őszén mutatták be a szervezők.

Dr. Simicskó István, a Honvédelmi Minisztérium parlamenti államtitkára a konferencia résztvevőikhez címzett levelében az ember legbelsőbb, legalapvetőbb igényeként jellemezte a biztonságot, amelyet – más szervezetekkel együttműködve – azok a titkosszolgálatok garantálnak. E szolgálatok rendeltetése az állam szuverenitásának és alkotmányos rendjének megőrzéséhez való hozzájárulás. Magyarország esetében a rendszerváltást követően az egyetlen párt szolgálata helyett a nemzet biztonsága lett az a kitűzött cél, amelyre e szervezeteknek törekedniük kellett. Az államtitkár levelében annak a reményének is hangot adott, miszerint a tanácskozás – amellet, hogy hozzájárul a múltbeli történések jobb megértéséhez – a tapasztalatok feldolgozása révén lehetőséget biztosít a hibák kijavítására. Ez volt a célja a 2010-ben kezdődött államigazgatási átalakításoknak, és annak a finomhangolási folyamatnak, amely a biztonság intézményrendszerét a kor követelményeihez igazítja.

A konferenciát *prof. dr. Fischer Ferenc*, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja és *prof. dr. Gyarmati György*, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának igazgatója nyitották meg. Fischer professzor – hangsúlyozva a téma fontosságát, időszerűségét – kiemelte a kutatók szerepét abban, hogy hazánk állambiztonságának történetéről minél többet tudjunk meg. Gyarmati György megköszönte az előadóknak, hogy elfogadták a meghívást. Kiemelte, hogy a konferencia nem jöhetett volna létre a pécsi hallgatóság, a közreműködő egyetemek, az érintett szolgálatok és civil szervezetek támogatása nélkül, akiknek nevében köszöntötte a megjelenteket. A konferencia jelentőségét abban jelölte meg, hogy bár a titkosszolgálatok azért titkosak, hogy semmit ne tudjunk róluk – fontos, hogy érzékeljük a különbséget a korábbi rendszer állambiztonsági szervei és a rendszerváltást követő nemzetbiztonsági szolgálatok között.

A magyar állambiztonsági rendszer története 1945 és 1989 között

A magyar állambiztonsági rendszer története 1945–1989 címet viselő első szekcióban dr. Kovács Zoltán András ezredes elnökölt. Az ezredes felvezetőjében emlékeztetett arra, hogy a pártállam titkosszolgálatainak ismerete nélkül értelmezhetetlenek lettek volna az elmúlt 65 év társadalmi és politikai transzformációi.

Dr. Markó György ezredes, a Honvédelmi Minisztérium (HM) Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokának általános helyettese Adalékok az Államvédelmi Hatóság személyi összetételéhez címmel tartott előadást. Mondandójából a hallgatóság – a statisztikai adatok mellett – személyes életutak tükrében ismerhette meg az államvédelmi, állambiztonsági szervek jellegzetességeit. 1956-os adatok szerint a felső vezetők 4,9%-a végzett főiskolát, vagy egyetemet, 23,2%-az éppen felsőfokú tanulmányait folytatta és 35,4%-az érettségivel rendelkezett, míg 29,3%-a mindössze az általános iskola 7–8. osztályáig jutott el.

A származási, előképzettségi adatok tették indokolttá az '50-es évek nagymérvű beiskolázási hullámát, aminek nyomán a következő évtizedekben már a döntő többség megfelelt a beosztás betöltéséhez szükséges követelményeknek. Markó ezredes az elhangzottakat két személy: dr. Tihanyi Sándor vezérőrnagy, a Budapesti Rendőr-főkapitányság állambiztonsági vezetője és Vajda Tibor államvédelmi őrnagy életútjának bemutatásával szemléltette.

Előadása összegzéseként megállapította, hogy a személyi összetételt illetően komoly átfedések voltak az Államvédelmi Hatóság és az 1956 utáni állambiztonsági szervek között. Az Államvédelmi Hatóság volt a „párt ökle”, ezért Vajda Tibor még ütött is. A puhuló diktatúra állambiztonság tisztje, Tihanyi Sándor már finomabb eszközhöz nyúlt munkája során. A lényeg azonban nem változott, hiszen az államvédelmi, állambiztonsági szervek állománya 1945-től egészen a rendszerváltásig a párt és állami vezetők megbízható támaszának számított.

Prof. dr. Gyarmati György, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának főigazgatója előadásának címe: *Piros László korszakának Államvédelmi Hatósága, 1953–1956* volt. Az államvédelmi szervezet 1950 és 1953 között, Péter Gábor vezetése alatt vált egyre befolyásosabb intézménnyé. Olyannyira, hogy már kvázi minisztériumként működött, bár Nagy Imre első miniszterelnökségének időszakában (1953. július 4. – 1955. március 9.) formailag visszatorlasztották a Belügyminisztérium struktúrájába.

1953 után Piros László belügyminiszternek számos összetűzése volt az államvédelmi szervek vezetőivel, akik az alárendeltségébe tartoztak, mert a bíróság nem fogadta be nyomozati anyagaikat és sorra jelentették fel az államigazgatás más szerveinél az Államvédelmi Hatóságot. A panaszok elbírálására 1954 júniusában egy bizottságot hoztak létre annak érdekében, hogy vizsgálják a szervezet működését, több vezető személy ügyét. A politikai titkosrendőrségen belül lezajlott tisztogatás eredményeként az ún. másodikgenerációs államvédelmi tisztek még annyira sem voltak iskolázottak, mint elődeik. Ezt pártiskolák, gyorsított tanfolyamok segítségével próbálták meg orvosolni. Nem véletlenül nevezte az előadó a tárgyidőszakban, a Belügyminisztérium „falovának” az Államvédelmi Hatóságot, hiszen az 1953-as átszervezés nyomán a minisztérium 14 főosztályából 9 még mindig államvédelmi feladatokat látott el, míg a maradék haton osztoztak – a közrendészettől kezdve, a tűzoltóságon át a polgári védelemig – a többi szakterületek.

1955/56-ban ismét megindult az Államvédelmi Hatóság fokozatos túlterjeszkedése saját kompetenciáján és a Belügyminisztérium szervezetéből történő kilépésére való felkészülés. A párt Politikai Bizottsága nem támogatta a hatóság kiszervezését, de hozzájárult, hogy két kollégium működjön a Belügyminisztérium szervezeti rendjében. 1955 őszétől kezdve 1956 nyaráig a megyei rendőrfőkapitányok negyede, a járási rendőrkapitányok 57%-a államvédelmi besorolású volt. Ekkor azonban a Politikai Bizottság már kezdett kihátrálni az Államvédelmi Hatóság mögül és 1956 őszén, a felelősök keresése során a társadalom szemében az Államvédelmi Hatóság került a vádak homlokterébe.

Összegezve megállapítható, az 1953 és 1956 között az Államvédelmi Hatóság csak elméletben volt a Belügyminisztérium része. A valóságban fokozatosan formálódott önálló minisztériummá, míg a közvélemény szemében egyre inkább a bűnök okozójaként szerepelt.

A szekció soron következő előadását *Katonai titkosszolgálatok 1987–1989* címmel dr. Okváth Imre, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának főosztályvezetője tartotta. Az előadó véleménye szerint nem könnyű feladat a katonai állambiztonsági szerveknek a rendszerváltást közvetlenül megelőző történetét feltárni és bemutatni. A nehézséget a történész számára a források kutathatóságának korlátozottsága adja, így a véleményalkotás is csak ezen információk mentén lehetséges.

Előadásában egyrészt a katonai hírszerzés (MNVK 2. Csoportfőnökség), másrészt a katonai elhárítás (BM III/IV. Csoportfőnökség) oldaláról ismertette az említett időszakot. De mi is volt a feladata és a struktúrája a két szolgálatnak a tárgyidőszakban – tette fel a kérdést az előadó. A Gorbacsov–Reagan csúcstalálkozók idején, 1987 és 1989 között, amikor a nemzetközi szinten az enyhülés időszakát éltük, mindkét tábor titkosszolgálatai megéreztek a változást. A kedvező politikai lehetőségek kihasználása érdekében fokozottabb tevékenységet fejtettek ki.

A magyar katonai felderítés és hírszerzés tekintetében a fő feladat mindig a hadászati-hadműveleti információszerzés volt. A katonai elhárítás döntően a nyugati szövetséges államokkal és belső ellenséges szervezetekkel, mozgalmakkal szembeni ellentevékenységgel, kémelhárítással foglalkozott.

A '80-as évek magyar katonai hírszerzésének a történetét a sikerek és a kudarcok váltakozó körforgása jellemezte. A sikerben kulcsszerepet játszott az atomháborús titkokat a magyar szerveknek másfél évtizeden keresztül szállító Clyde Lee Conrad őrmester, aki maga is kémhálózatot épített ki. Eredményes volt a haditechnikai felderítést folytató C/5 osztály, amely az embargós technikák megszerzése révén sok millió forintos hasznot hozott a népgazdaságnak a tárgyidőszakban. Sikeresnek tekinthető a hadműveleti ügynöki felderítés gazdája, a C/6 osztály, amely a kutató-szervező munka fejlesztésével, az ügynöki hálózat bővítésével és felderítő utak szervezésével foglalkozott. A kudarc oka egy áruló: Belovai István alezredes, volt londoni katonai attasé volt, akinek tette súlyos következményekkel járt az illegális és legális ügynöki felderítésben. A problémából a magyar katonai felderítés a katonai attaséi hivatalokra támaszkodva próbált kitörni, de ez nem kínált megfelelő megoldást. A katonai hírszerzés kiemelt feladatként kezelte ebben az időszakban az illegális hírszerzés megújítását, a legális fedésben végzett hírszerző tevékenység fejlesztését, haditechnikai, fegyverzeti felderítés, beszerzés hatékonyságának növelését és a belföldi-, külföldi tippkutatás komplex átalakítását.

A külföldi katonai hírszerzésnek az enyhülés idején tapasztalható felélénkülése hatékony magyar elhárítást követelt. A '80-as évek közepén – az Egyesült Államok vezető és koordináló tevékenysége mellett – Ausztria, a Német Szövetségi Köztársaság, Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország egymást kiegészítő, differenciált hírszerzést folytattak hazánkkal szemben. Felélénkült, agresszívebbé vált a nyugati katonai attaséi hivatalok hírszerző tevékenysége. A nyugati államok egészében megismerték a Magyar Néphadsereg békehadrendjét, területi elhelyezkedését és fegyverzetét. A magyar katonai elhárítás tehát nem állhatott a helyzet magaslatán a rendszerváltást megelőző években – állapította meg Okváth Imre, aki az okok és a hibák forrásaként jelölte meg

- az objektumon kívüli elhárítás átadását a BM III/II. Csoportfőnökségnek;
- azt a tényt, hogy nem koncentráltak az ellenséges hírszerzési irányokra és objektumokra, helyette az általános-totális elhárításra való törekvés jellemezte a szolgálatot;
- hálózati munkájuk színvonala alacsony szinten volt, az informátorok, ügynökök nem kapcsolódtak rezidensekhez;
- a hálózati személyek és a társadalmi kapcsolatok összeolvadtak;
- az információ színvonala gyakran a pletyka szintjén állt.

A '80-as évek végén a katonai elhárítás jövőjével foglalkozó gondolatok, szakmai feladatok kerültek előtérbe. Zárszóként az előadó kiemelte: éppen a belpolitikai bizonytalanság és bizalmatlanság szülte, hogy 1989 őszétől megnőtt a valós parancsnoki állomány, különösen az 5. hadsereg vezetőinek figyelése. Nagy Imre újratemetése és a politikai transzformáció irányába mutató események mindezekre csak ráerősítettek és a személyi állomány körében bizonytalanságot szültek.

A szekció befejező előadását Urbán Attila, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Politikatudományi Doktori Iskolájának doktorandusza *Változások a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség feladatrendszerében és szervezeti rendjében az 1970-es évek első felében* címmel tartotta. Az államvédelmi szerv a vizsgált időszakban a módosuló pártállami igényeknek megfelelően formálódott. A tárgyidőszakban Magyarország nyitott a nyugat-európai államok felé. Ez minőségileg új típusú kihívások elé állították az államvédelmi szerveket.

Az élet minden területére kiterjedő küzdelem mellett a Kelet és a Nyugat között kibontakozó kapcsolat-felvétel, a különböző társadalmi rendszerű országok közti tárgyalások hatására a politikai vezetés naprakész, megbízható titkosszolgálati információkkal akart rendelkezni. Mindezt a szolgálatoknak olyan körülmények között kellett biztosítaniuk, amikor az új típusú kihívások és az igények növekedése mellett nem állt rendelkezésükre lényegesen több forrás. A változásnak volt egy gazdasági oldala is, ami egy állami érdekléssel párosult: a '60-as évek végétől beindult az új gazdasági mechanizmus, amit az államvédelmi szerveknek is támogatniuk kellett (például a védett nyugati ipari, illetve gazdasági technológiák megszerzésével).

A kihívásokat tükröző szervezeti változások háttérben az ország pártállami jellege állt. A szervezeti változásokat az 1969-ben meghozott MSZMP Politikai Bizottsági és 1970-ben meghozott minisztériumi pártbizottsági határozatok alapozták meg. Ezek szabták meg a belügyi és ezzel együtt az állambiztonsági munka fő irányait is. Az állambiztonsági szervezetrendszeren belül megjelenő súlypontokat az ügyrendek és az egyes alapparancsok adták. A nemzetközi politikai és a hazai gazdasági körülmények együttesen vezettek el a BM III. Főcsoportfőnökség „profilisztitálásáig”.

A szervezeti rendben beállt változások megismeréséhez Urbán Attila az 1967-es ügyrend által meghatározott BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökséghez nyúlt vissza. Az öt csoportfőnökség 1962 és 1990 között stabil maradt, de a főcsoportfőnökségen belüli önálló osztályok folyamatos változásokon mentek keresztül a párt által szabott koncepciókhoz való állambiztonsági igazodás eredményeképpen. Az 1967-es struktúra az önálló osztályok tekintetében (például BM III/3. [Útlevel] Osztály) még tükrözte a hagyományos államvédelmi szemléletet – az 1972-es szervezeti struktúrából azonban már hiányoztak a nem szorosan titkosszolgálati vonatkozású területek. Az átalakításnál előtérbe került az ún. összbelső szervezeti szemlélet, ahol a racionalizálás, a források újracsoportosítása vált lényegessé. Amit lehetett, azt egy helyre csoportosították, így nyújtottak háttértámogatást az állambiztonsági szerveknek. (A főcsoportfőnökségtől elvont területek természetesen nem szűntek meg, hanem a Belügyminisztérium más szervezeteibe tagozódtak be.)

A profilisztitálással a hatékonyság növelését kívánták elősegíteni, míg a másik oldalon az állambiztonsági szolgálatok új alapelvei jelentek meg. Felbukkant a differenciálás, ami a konszolidált Kádár-kor időszakában azt jelentette, hogy a politikai

ellenfelek tekintetében a valós kihívásokra koncentráltak, míg az ún. megtévesztetteket csak le kellett választani, akár meggyőzéssel, akár megfélemlítéssel. Ez a fajta kádári ifjúságvédelem azt az elgondolást tükrözte, hogy a megtévesztett fiatalokat ne rögtön a büntetőeljárás irányába tereljék, ahol a rendszer ellenségeivé válhattak, hanem alternatív megoldásokat kellett alkalmazni.

A váltás az állambiztonsági műveleti munka alapparancsaiban is érezte hatását. Kisebb elmozdulás volt érezhető a szorosabb, közvetlen pártállami irányítástól a tágabb mozgástér irányába. Megmaradt a párt szupramáciája, de felismerték egyes állambiztonsági területek speciális jellegét. A párthatározatok helyett magasabb szintű jogforrásra (felhatalmazásra) való hivatkozás igénye került előtérbe.

A vizsgált időszakban erősödött az állambiztonsági szervek szakmaisága, ami tudatos pártállami akarat és folyamat eredménye. Az állampárti dominancia azonban megmaradt, csak a hangsúly toldódott el – összegezte mondandóját Urbán Attila.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok a rendszerváltást követően

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok a rendszerváltást követően elnevezésű szekcióban képviseltette magát az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal és Nemzetbiztonsági Szakszolgálat is. A levezető elnöki tisztséget dr. Boda József dandártábornok, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat főigazgatója töltötte be. A szekció bemutatta a Magyar Köztársaság polgári nemzetbiztonsági szolgálatainak szerepét és helyét a rendszerváltást követő időszakban a 2010-es szervezeti átalakításokig. Az előadásoknak témája volt a titkosszolgálatoknak a demokratikus többpártrendszerben betöltött szerepe, a transzparencia és a titkosszolgálatok civil kapcsolatainak fontossága.

Az első előadó dr. Hajas Gábor ezredes, az Információs Hivatal igazgatója volt, aki *Az Információs Hivatal 1990-től napjainkig* címmel tartott előadást. A szolgálat rendeltetését értelmezve elmondta, hogy a hivatal a polgári hírszerzés feladatát látja el hazánkban. Összehasonlítva a rendszerváltás előtti állambiztonsági szerveket, és a mai nemzetbiztonsági szolgálatokat, hangsúlyozta, hogy az utóbbiak – az alkotmány és törvények által szabályozott keretek között – a mindenkori kormány irányítása alatt állnak, miközben hangsúlyosan jelenik meg a politikamentesség kritériuma az egyes szolgálatok állományának tagjaival szemben. A hatósági jogkörök kikerültek a nemzetbiztonsági eszköztárból, így megszűnt a titkosszolgálatok korábbi politikai-rendőri szerepe. A cél az ország szuverenitásának, alkotmányos rendjének biztosítása.

Az Információs Hivatal elsődleges feladata – amivel a döntéshozókat támogatja – a külföldre vonatkozó és külföldi eredetű információk megszerzése. Ezen érdeemben sem az 1990-es, sem az 1995-ös jogszabályok nem változtattak. Bár az aktív védelem nem kimondottan hírszerzői feladat, az több ponton érintkezik más nemzetbiztonsági szolgálatokkal. Ilyen az ún. támadólagos elhárítás, amikor a Magyar Köztársaság ellen felderítő tevékenységet folytató szervek felderítését végzi a szolgálat. De ez jelenik meg a terrorizmussal szembeni harcban, büntetőeljárás, vagy a gazdaságbiztonság esetében is.

A polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatok tekintetében a rendszerváltás óta a megosztott 2+2+1 struktúra érvényesült. Az 1990 és 2010 közötti időszak

irányítási rendszere jelentősen megváltozott az elmúlt időben. Az Információs Hivatal nem lett a Külügyminisztérium része, de mindkét intézményt a külügyminiszter irányítja. Munkájukban a szorosabb együttműködés és a hivatal kiegészítő szerepe dominál, ami a hatékonyabb külpolitikai döntéshozatalt segíti.

Az új Alaptörvény – hasonlóan a még hatályos Alkotmányhoz – két cikkben érinti a szolgálatokat, aminek az 1995. évi CXXV. törvény formailag jelenleg megfelel. Természetesen az állami szervezetrendszerből adódó változások és a komplexebbé váló kihívások következtében szükség lesz majd a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény megváltoztatására is – zárta előadását az ezredes.

Dr. Kovács Zoltán András ezredes, az Alkotmányvédelmi Hivatal Értékelő, Elemző és Tájékoztatói Igazgatóságának igazgatója előadásának címe: *Nemzetbiztonsági Hivatalból Alkotmányvédelmi Hivatalba*. Előadásában visszautalt az 1995-ben kialakult ötszolgálatos modellre. Elmondása szerint már a nemzetbiztonsági törvény elfogadásának idején vita folyt arról, hogy szükség van-e egyáltalán öt titkosszolgálatra. Az elmúlt másfél évtizedben időről-időre napirendre került a szervezeti átalakítások lehetősége. Az okok között említette meg, hogy egy kis ország számára öt titkosszolgálat finanszírozása, irányítása és működtetése mind a szakma, mind a politika részére nagy feladat.

A megelőző két évtizedben két jelentős átalakítási koncepció volt. Az egyik elképzelés külön-külön a hírszerző és elhárító szervek összevonására (IH–KFH; NBH/AH–KBH), a másik koncepció a polgári és a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok egyesítésére (IH–NBH/AH; KFH–KBH) irányult.

A polgári titkosszolgálatok 2010-es átalakítása nyomán a polgári elhárítást végző szerv a belügyminiszter, a polgári hírszerzést végző szerv pedig a külügyminiszter irányítása alá került. Az ezredes utalt az Alkotmányvédelmi Hivatalt érő, rosszhi szemű sajtóreakciókra is, amelyek azzal álltak összefüggésben, hogy a szolgálat a Belügyminisztérium alárendeltségébe került. Hangsúlyozta, hogy az alkotmányvédelmi elnevezés egy európai vonulatot kíván tükrözni, ami főként a jelenlegi német mintából és a német belső elhárító szerv elnevezéséből adódott.

A NATO tagállamok többségében (például Egyesült Királyság, Franciaország, Németország) a védelmi szolgálatok irányítása a belügyminiszter alá tartozik. Jellemző még a titkosszolgálati szervek esetében a közvetlen miniszterelnöki irányítás. Ezt a rendszerváltást követően nem vették számításba Magyarországon, mert nem akarták, hogy egy titkosszolgálati botrány (például egy „Duna-gate” ügy) kormányválságot idézhessen elő. A harmadik leggyakoribb modellnél a védelmi szerveket az igazságügy-miniszternek rendelik alá, ami jellemzően amerikai minta.

A hivatal törvényben lefektetett feladatköre 2010-ig lényegében nem változott (egyetlen kivétel a terrorelhárítás, ami 2011. január 1. óta a Terrorelhárítási Központ hatáskörébe tartozik). A jogszabály által rögzített feladatok közül kiemelte a kormányzati hírigényt, amit félévente határoznak meg a hivatal számára. A prioritások tekintetében a törvényben meghatározott klasszikus feladatok között egyre inkább a gazdaságbiztonságra helyeződik a hangsúly.

Zárásként visszautalt a többszolgálatos titkosszolgálati modell koordinációs nehézségeire és arra a nemzetközi tendenciára, hogy ahol több szolgálat működik és a rendvédelmi szervekkel meg kell teremteni a kapcsolatot, ott ún. fúziós központok jöttek létre.

Ezekben összpontosulnak azok az információk, amelyek szükségesek a kormány, illetve döntéshozók munkájának támogatásához. Reményét fejezte, hogy erre a jövőben a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok esetében is valamilyen módon sor kerül.

Dr. Balla Ferenc ezredes, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Műveleti Koordinációs Igazgatóságának igazgatója *A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat felépítése, feladatköre, története, szerepe, helye az ország biztonsági rendszerében* címmel tartotta előadását. Kapcsolódva dr. Kovács Zoltánnak a fúziós központokra vonatkozó felvetéséhez, elmondta, hogy a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat maga is egyfajta fúziós központ, ahol a magyarországi titkos információgyűjtő kapacitás koncentrálódik.

A szerepkör és a működési alap alig változott az elmúlt két évtizedben. A szakszolgálat a rendszerváltozást követően az akkori Nemzetbiztonsági Hivatalon belül működött. A jogi garanciák 1995-ös megalkotását követően jött létre a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, amely – ellentétben a társszervekkel – csak szolgáltatásokat nyújt törvényben meghatározott keretek között a megrendelők számára.

A kormányzati irányítási rendszeren belül elfoglalt helyére vonatkozóan az előadó hangsúlyozta, hogy bár a belügyminiszternek vannak alárendelve, a szolgálat kormányzati tájékoztató tevékenységet nem folytat. A megrendelő szervezetek (nemzetbiztonsági szolgálatok, bűnüldöző szervek) számára végeznek titkos információgyűjtő tevékenységet, ezért az ezekre vonatkozó információt is bizalmasan kezelik. Minősített információnak minősül például az is, hogy hány esetben járt el a szakszolgálat 1996 és napjaink között, de nyilvános adat, hogy a megkeresések száma a megalakulásuk óta tizenkétszeresére nőtt...

A laikus közvélemény úgy tartja számon a szolgálatot, mint amelyik „lehallgatja a telefonokat”, holott feladatköre és technikai lehetőségei ennél sokkalta szélesebb körűek. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat munkájában a kulcsszó a szolgáltatás. A szakszolgálat feladatait a titkos információgyűjtés szerepköre határozza meg. Ennek során eszközöket biztosít, a törvény felhatalmazása alapján maga jár el, szakértői tevékenységet végez, esetleg speciális távközlési összeköttetést biztosít a kormány által meghatározott felhasználók részére.

A gazdasági erő szétforgácsolása helyett az összpontosításra helyezik a hangsúlyt. A tagolt struktúráján belül a szakszolgálat egy olyan szerepkört vázolt maga elé, ahol a technikai szolgáltatások és fejlesztések tekintetében központi szolgáltató szervezetként, egyfelől megpróbálják összefogni a biztonsági környezet igényeit, másfelől folyamatosan eleget tesznek a megrendelők támogatási igényének.

A társadalmi és állami kapcsolatok sokszínűségére utalva az előadó kitért a posta és a hírközlési piac liberalizációjából adódó széleskörű együttműködés szükségességére. Munkájuk végzése során a szükségesség/arányosság elvének érvényesítésére törekednek.

A titkos információgyűjtés/adatszerzés engedélyezésének folyamatában különleges jelentőséggel bír a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat garanciális szerepe a megrendelők kérelmeinek kielégítése tekintetében. Ezzel összefüggésben elmondta, hogy a megszerzett adatokat maradéktalanul átadják a megrendelőknek, míg saját nyilvántartásukból visszafordíthatatlanul törlik azokat.

A szakszolgálat jövőképét illetően elhangzott, hogy az nemzetközileg elismert, önálló költségvetési szervként a jövőben is bázisa kíván lenni a különleges

titkosszolgálati eszközök alkalmazásának, a bel- és külföldi (NATO, EU) nemzetbiztonsági és rendvédelmi partnerekkel való együttműködésnek. A jövőkép másik eleme a tudományos munkához és kutatásokhoz kapcsolódik. Az intézmény különleges nyelvi és nemzetbiztonsági informatikai oktatási bázisként, szakmai centrumként kíván tevékenykedni itthon és külföldön egyaránt, valamint szakterületén meghatározó szereplője akar lenni a jövőkutatásnak, a fejlesztésnek és az újításnak.

* * *

Az előadásokat követően kérdések és válaszok hangzottak el. Az első kérdés arra irányult, hogy a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat szolgáltatásainak aránya miként oszlik meg a nemzetbiztonsági szolgálatok és más megrendelők között, illetve hogyan kapcsolódnak a rádiófelderítéshez, mint funkcióhoz? *Dr. Balla Ferenc* válaszában azt a trendet emelte ki, hogy a bűnüldöző szervek biztosítják a megrendelések többségét, míg a nemzetbiztonsági szolgálatok az összes megrendelések megközelítőleg 16%-át adják. A rádiófelderítés terén más társszolgálatokkal együtt, velük egyeztetett módon végeznek fejlesztéseket.

Egy másik kérdés arra irányult, hogy a szolgálatok milyen módon tudnak megfelelni például a kábítószer-bűnözés kihívásainak az oktatási intézményekben. *Dr. Balla Ferenc* válaszképpen elmondta, hogy Magyarország már nem tranzitország, hanem elosztóterület. A kábítószer elleni harc vonatkozásában a probléma társadalmi és büntetőjogi oldalát hangsúlyozta. *Dr. Hajas Gábor* – összehasonlítva a hazai helyzetet az angolszász országokban tapasztaltakkal – a magyar szolgálatok a széles társadalmi elfogadottságának hiányára hívta fel a figyelmet. Fontos az egyetemekkel való kapcsolattartás, és a nyitás tekintetében a nemzetbiztonsági szolgálatoknak még sok tanulnivalója van.

Egy másik érdeklődő arra kereste a választ, hogy az új Nemzeti Közszolgálati Egyetem, illetve a polgári egyetemek hallgatói mennyire képesek kielégíteni a titkosszolgálatok utánpótlási igényeit. *Dr. Hajas Gábor* válaszában a felsőoktatás több képzési szakterületet sorolta fel, ahonnan várják a jelentkezőket. *Dr. Kovács Zoltán András* fontosnak tartotta kiemelni, hogy évente átlagosan ezren adják be az NBH-hoz/AH-hoz a jelentkezésüket, akik közül mindösszesen kb. 30 fő felel meg a kívánalmaknak. Ez mindenképpen kérdéseket vet fel, akár a képzéssel kapcsolatban is. *Dr. Boda József* visszautalt a jelentkezők száma és a kábítószer-fogyasztás összefüggéseire. Már a telefonos interjúk során kiderül, hogy átlagosan 100 emberből 80 fő már kipróbált vagy használt valamilyen szert, ezért ezek eleve kiesnek a felvételi eljárásból. A Nemzeti Közszolgálati Egyetemre vonatkozóan az egyes közszolgálati területek közötti átjárhatóság megteremtésének fontosságát és a nemzetközi példákat hangsúlyozta a tábornok.

A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok a rendszerváltást követően

A konferencia harmadik szekciójának címe: *A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok a rendszerváltást követően*. A levezető elnöki tisztséget dr. Boldizsár Gábor ezredes, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem megbízott katonai főigazgatója töltötte be. A szekció célja az volt, hogy megismertesse a hallgatósággal hazánk katonai

nemzetbiztonsági szolgálatainak szerepét és helyét a rendszerváltást követő időszakban a 2010-es szervezeti átalakításokig, különös tekintettel a nemzetbiztonsági ismereteknek az egyetemi oktatásban betöltött szerepére, a katonai titkosszolgálatok szerepére az elmúlt két évtizedben, a transzparenciára és a civil-titkosszolgálati kapcsolatok fontosságára.

Az első előadó Virág Imre ezredes, a Katonai Felderítő Hivatal (KFH) Humán Igazgatóságának igazgatója volt, aki előadását *A Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal rendeltetése* címmel tartotta. A történeti felvezetőben utalt arra, hogy a magyar katonai hírszerzés gyökerei 1918-ig, az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásáig nyúlnak vissza, ezért a hivatal a szolgálatok között a legrégebbi múltra tekint vissza.

A KFH, mint katonai nemzetbiztonsági szolgálat a honvédelmi miniszternek van alárendelve, de a Magyar Honvédség vezérkari főnöke a feladatainak ellátásához szükséges információt igényelheti a hivatal igazgatójától, aki azt haladéktalanul teljesíteni köteles.

Az előadó ismertette a hivatal szervezeti felépítését, a hírszerző és a támogató igazgatóságok egyes elemeit. A hírszerző igazgatóság esetében kiemelte, hogy a külkapcsolati és ügynöki információszerzés mellett harmadik elemként jelent meg hazánknak az euroatlanti szervezetekhez történt csatlakozása óta a missziós hírszerzés.

A hivatal létszámváltozásait 1996-tól mutatatta be az előadó, ahol az állomány fokozatos fogyatkozását a Magyar Honvédség egészére jellemző létszámcsökkentésekkel indokolta. A KFH központjában a szolgálat hírforrásai (ti. a külkapcsolati és békemissziós információszerző, valamint ügynöki felderítő erők) által feltárt adatokat és együttműködés során szerzett információkat dolgozzák fel, elemzik és értékelik, végezetül a katonai és/vagy politikai döntéshozók elé tárják.

Zárásként kiemelte a Katonai Felderítő Hivatal nemzetközi kapcsolatait más, elsősorban szövetséges országok szolgálataival. Felhívta a hallgatóság figyelmét, hogy bár kevesen tudnak róla, de a Katonai Felderítő Hivatalon belül múzeum is működik, ami szervezett formában, előzetes egyeztetést követően látogatható.

Dr. Kobilka István ezredes, a Katonai Biztonsági Hivatal (KBH) egyik vezető munkatársa *A Magyar Köztársaság Katona Biztonsági Hivatal helye és szerepe a rendszerváltást követő időszakban* címmel tartott előadást. Az egyik legfontosabb követelmény a szolgálatokkal, így a Katonai Biztonsági Hivatallal szemben is az átláthatóság – hangsúlyozta az ezredes. Az áttörést e tekintetben az országgyűlés által 1995-ben elfogadott nemzetbiztonsági törvény hozta, amellyel a szolgálatot beágyazták a jogállam keretei közé. Ezzel a nemzet biztonságának garantálása az egész államszervezet közös feladata lett, míg a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának tekintetében pontos jogosítványokat dolgoztak ki.

A KBH négy műveleti igazgatóságból és az ezeket támogató adminisztratív szervezeti egységekből áll. A civil titkosszolgálati kapcsolatok tekintetében korábban mindig egymással szemben jelent meg a nemzetbiztonsági szolgálatok speciális jellegeből fakadó elzártság és a kapcsolatrendszer kiépítésének igénye. Az ellentmondás azonban valójában csak látszólagos. Az előadó az ellentmondás feloldásának lehetőségét a közös tudományos kutatásban, képzésben, a munkakapcsolatokban és rendezvényekben látta. A titkosszolgálatok alaptevékenységük ellátása mellett nyitottak

a civil szféra irányába. Mindazokat a falakat, amelyek korábban elszigetelték azokat, részben elkezdték lebontani.

A KBH a tudományos kutatás és képzés területén nyitott az egyetemek, elsősorban a Pécsi Tudományegyetem felé. A munkakapcsolatok kialakítása mellett számos közös rendezvényt szerveztek és minden évben nyilvános tudományos konferenciát rendeznek Budapesten.

A kapcsolatok szempontjából fontos szerepet tölt be a KBH Tudományos Tanácsa és nagy jelentőséggel bír az a tény, hogy a hivatalt a honvédelmi miniszter engedélyével tudományos kutatóhellyé nyilvánították. A Tudományos Tanács egyfajta belső szerv, ami a KBH eredményes működését hivatott segíteni, míg a tudományos kutatóhely a nyílt, publikálható kutatásokat támogatja. A belső kutatások elsősorban az igazgatóságok igényeihez igazodnak, de ezek végrehajtása során is kapcsolatban állnak külső szervezetekkel. Az itt folyó kutatómunka eredményeként számos magas színvonalú kiadvány született, amiket a konferencián is kiállítottak, illetve az egyetem könyvtárának ajándékoztak.

A munkakapcsolatok közül Kobolka István elsősorban a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemet emelte ki, mert a hivatal állományának utánpótlását döntően ebből a forrásból merítik. Ezen kívül jelentős kapcsolatokat ápolnak polgári felsőoktatási intézményekkel (pécsi, szegedi tudományegyetemek, ELTE), társ nemzetbiztonsági szolgálatokkal, tudományos intézetekkel (Magyar Hadtudományi Társaság, Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központ), illetve más szervezetekkel és egyesületekkel. A jövőre vonatkozóan továbbra is fontos szempont kell, hogy legyen a nyílt tájékoztatás és a bizalom elnyerése, amit a szolgálatok feladatai is indokoltá tesznek – hangsúlyozta zárógondolatként Kobolka ezredes.

Dr. Rác Lajos nyugállományú ezredes, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Nemzetbiztonsági Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense *A nemzetbiztonsági ismeretek egyetemi oktatásának dilemmái* címmel tartott előadást. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásáról szóló törvényben a jogalkotó egyértelművé teszi, hogy a nemzetbiztonsági oktatáson a szolgálatok hivatásos állományú tagjainak egyetemi oktatása értendő – jelentette ki az ezredes. De vajon miként kapcsolódhatnak a közszolgálati egyetemen folyó képzéshez azok a közszolgák, akiknek szintén van közük a nemzetbiztonsági szakterülethez? Hol és hogyan szerezzék nemzetbiztonsági ismereteiket a nemzetbiztonsági szakjogászok, a bírók, a nemzetbiztonsági szolgálatok irányítását ellátó személyek, a közvéleményt és médiát befolyásoló munkatársak vagy az államigazgatásban dolgozók? Az előadó véleménye szerint a feladat megoldásának lehetőségét nem lehet kivinni civil egyetemre, így adja majd magát a Nemzeti Közszolgálati Egyetem funkciója. Ötletként vetette fel egy szakirányi továbbképzés, vagy tanfolyam lehetőségét, ahol a leendő közszolgák egyetemi szinten folytathatnának nemzetbiztonsági tanulmányokat.

A dilemmákat illetően több érdekes kérdést vetett fel az előadó:

- *Nyitott, vagy zárt legyen a képzés?* Bár a jelenlegi rendszer zárt és ez nem fog megváltozni, tudományos kutatóhelyként viszont nyitottnak is kell lennie más egyetemek, kutatóhelyek felé.
- *Egységes vagy osztott legyen képzés? A nemzetbiztonsági szolgálatok funkcionális felosztását követve külön, vagy egységesen oktassák-e a polgári és katonai szolgálatok*

tagjait? Bár a nemzetbiztonsági szolgálatok külön-külön is megszervezhetnék volna oktatásukat, az egyetemi képzés tekintetében mégis egységes rendszer alakult ki. Jelenleg a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre épül az akkreditált nemzetbiztonsági szak és a tanszék oktatói az elmúlt években kidolgozták a katonai és polgári szakirányokat is. A jövőben a honvédelmi miniszter és a belügyminiszter irányítása alatt álló szolgálatok valószínűleg nem fogják tudni megkerülni a Nemzeti Közszolgálati Egyetem képzési rendszerét.

- *Bolognai, vagy nem bolognai rendszer?* Bár a nemzetbiztonsági szak a bolognai rendszer nélkül is elképzelhető lenne, annak vannak pozitívumai és ezért a nemzetbiztonsági szak elsőként lett akkreditálva a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen.
- *Inkább a műveleti vagy az elemző-értékelő szakterületeken legyenek a szakmai oktatás súlypontjai?* A képzés zárt jellegéből adódóan a szak alkalmas mind az elméleti, mind a gyakorlati ismeretek oktatására.
- *Nemzeti, vagy nemzetközi legyen a minta?* A kérdést árnyalja, hogy a rendszerváltást megelőző időszak visszasságai miatt a magyar minta teljes áttemelését politikai okok nehezítik. Másrészt a modern vívmányok szükségessé teszik a nemzetközi (így például az angolszász) minták követését is. Természetesen a képzésnek a magyar nemzeti hagyományokat kell követnie, magyar nyelven, de be kell emelni a korszerűség követelményét is a struktúrába.

Végezetül az egyetemi oktatás és kutatás jelentőségét hangsúlyozva Rácz Lajos kiemelte, hogy az egyetemek és tudományos műhelyek úgy tudják leghatékonyabban támogatni a nemzetbiztonsági szolgálatok, ha a terheket részben leveszik a hivatalok válláról, amelyek így könnyebben tudnak a feladataik ellátására koncentrálni.

* * *

Arra a kérdésre válaszolva, hogy vajon tervezik-e történelmi kutatások eredményeinek beemelését a profiljukba, amint ezt a nyugati titkosszolgálatok teszik, *dr. Kobilka István* a belső képzési programjukra hivatkozott. Elmondta, hogy a tematika része a titkosszolgálatok története és időről-időre hívnak meg szakembereket foglalkozások megtartására. A szolgálatnál lévő iratanyag kutatása a főigazgató úr engedélyéhez kötött.

A nemzetbiztonsági szolgálatok felvételi eljárásaira és a ZMNE zárt nemzetbiztonsági szakára vonatkozó kérdésre *dr. Rácz Lajos* válaszolt. Tájékoztatásában különbséget tett a polgári és katonai szolgálatok között, illetve nemzetközi kitekintést nyújtott a felvételi eljárások sokszínűségére vonatkozóan. Elmondta, hogy a ZMNE nemzetbiztonsági képzésére a hivatásos állományt iskolázzák be, de a polgári képzési szakok egy részén is oktatnak nemzetbiztonsági ismereteket. A felvételi követelményekről *dr. Kobilka István* is beszélt, aki elmondta, hogy a jelentkezőket követően több szűrőn esnek át a jelöltek. A képzési lehetőségek tekintetében a Pécsi Tudományegyetem Védelmi Kutatási Központjának kurzusait emelte ki.

Arra a problémafelvetésre, hogy vajon a rendszerváltás óta meghatározó civil-kontroll csökkentheti-e a nemzetbiztonsági munka hatékonyságát, *dr. Boldizsár Gábor* úgy reagált a kérdés felvetésére, hogy bár bizonyára sok szempontból könnyebbéget jelentene a szabályozások hiánya, ezek nem egyeztethetőek össze a

jogállamiság alapelveivel, amelyek értékrendünket is tükrözik. *Dr. Hajas Gábor* a demokrácia és hatékonyság szembeállítás helyett a törvény által biztosított különleges és kivételes intézkedések adta lehetőségre hivatkozott, ami a törvények betartása mellett bizonyos fokú rugalmasságot tesz lehetővé a hatékonyság megőrzése érdekében. *Dr. Balla Ferenc* a problémát az intézményi tagoltságban, a hatáskörök letisztultságának mértékében és párhuzamosságokban látta, de a jogszabály adta törvényi garanciákat megfelelőnek tartotta. A jogalkotó szigorúságát *dr. Rácz Lajos* a történelmi okokra vezette vissza, míg a vonatkozó magyar jogszabályokat kiválónak értékelte. *Dr. Markó György* részben jogosnak tartotta a hatékonyság korlátozására vonatkozó problémafelvetést. Véleménye szerint, amíg a levéltárakban kutathatóak egy volt állambiztonsági szolgálat személyi iratanyagai, addig nehéz bárkitől azt várni a jövőben, hogy bizalommal működjön együtt a titkosszolgálatokkal. Ez a megállapítás teljesen független a nemzetbiztonsági szolgálatok demokratikus voltától, vagy a garanciális jellegű törvényi háttértől. Ide kapcsolódik a történész szakma felelőssége is a kutatási eredményeik nyilvánosságra hozatalának módja tekintetében. *Urbán Attila* rávilágított arra, hogy ezek a kérdések a rendszerváltást megelőzően is aktuálisak voltak. Az állambiztonsági szolgálatok is bizonyos korlátokat szabtak saját maguk számára. Különös szerepe volt a pártnak és a párttagoknak, akik magasabb szintű engedélyeztetési eljárás alá estek az operatív munka tekintetében. Bár a történelmi dilemmák hasonlóak, de hatékonysági szempontból sem szerencsés két eltérő szisztémát hasonlítani egymáshoz. *Dr. Boda József* dandártábornok részben egyetértett a civilkontrollból fakadó korlátozások kockázataival, de jelezte, hogy bizonyos védelmi garanciák a szolgálatok esetében is léteznek. *Dr. Okváth Imre* elmondta, hogy mivel nyugaton nem jellemző ekkora nyitottság, ezért az ottani történészek gyakran magyar kollégáiktól kértek segítséget hidegháborús, titkosszolgálati kutatásaikhoz.

Egy másik kérdés – kiindulva a titkosszolgálati szervek 2+2+1 felépítéséből – arra irányult, hogy vajon a jelenlévő szakemberek milyen felépítést tartanak szerencsésnek. *Urbán Attila* válaszában utalt a mindenkori kormányzó párt és ellenzék szerepére a rendszerváltást követő nemzetbiztonsági rendszer létrejöttében. Az azt követő időszakban több vélemény fogalmazódott meg, gyakran racionalizálási, költség-hatékonysági szempontok mentén haladva. Az, hogy ki milyen rendszert tart szerencsésnek az térben és időben eltérő válaszokat eredményezhet, ami minden esetben át van szöve részben szakmai, részben érzelmi szálakkal. 2010 azért választóvonal, mert megvan a kormányzó pártszövetség kezében az a hatalom, ami a 2/3-os törvények megváltoztatásához szükséges. A titkosszolgálatok átalakítását sok szempontból meg lehet indokolni, de ez mindig arra hasonlít, mint amikor egy repülőgépet a levegőben kell szerelni. Véleménye szerint igazi válasz nincs is a kérdésre, csak szempontokat lehet felsorolni bizonyos megoldások ellen, vagy mellett. *Dr. Hajas Gábor* hangsúlyozta, hogy 2001 és 2010 között a kérdés folyamatosan napirenden volt. Az 1995-ben kialakított titkosszolgálati rendszer kialakításának garanciális okai voltak. Ezt követően vizsgálták felül az ötszolgálatos modellt, de azt akkor a kormányzat megfelelőnek tartotta. Az egyszerűsítésre vonatkozó kormányzati elképzelések két kormányhatározatban is megjelentek a 2000. évet követően, de most rendelkezésre áll szükséges kormánypárti többség az országgyűlésben. Őva intett attól, hogy hazánkat más országokhoz hasonlítsuk. Ennél fontosabb, hogy történelmi

hagyományaink ismeretében a Magyarországgal szembeni kihívások határozzák meg a feladatrendszert és ennek kell leképeződnie a szervezeti struktúrában is. *Dr. Kovács Zoltán* utalt az előadásában is említett nemzetközi példákra és a fúziós központokra, mint lehetséges választásra. Mindezekről függetlenül, a jelenlegi magyar nemzetbiztonsági szolgálatok hatékonysága szerinte nem lehet kérdéses. *Dr. Balla Ferenc* a magyar modell előnyeit emelte ki. Véleménye szerint nem szükséges külföldi mintát másolni. Az átalakítások hátrányait ő is a „levegőben szerelt repülőgép” hasonlattal jellemezte. Ezt a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat az 1995-ös kiválásával szemléltette, amelynek hosszú időre volt szüksége ahhoz, hogy önálló szervezetként, letisztult hatáskörrel, megfelelően tudjon funkcionálni. Ugyanez a megállapítás igaz lehet bármilyen átalakítás esetében.

Zárszó és összegzés

A konferencián elhangzottakat *Dr. Boldizsár Gábor ezredes* foglalta össze. Zárszavában kiemelte, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok léte az állam, a nemzet létevel függ össze, az ebből következő feladatok pedig állandóak. Hogy a nemzet miként védi meg érdekeit, hogyan biztosítja alkotmányos törekvései érvényesülését, az koronként és elérendő célonként változott. Ami biztos, hogy a titkosszolgálatokra mindig szükség lesz. Napjainkban az új kihívások és a változó biztonságpolitikai környezet diktálja, hogy egyre fontosabb szerepet töltenek be a nemzetbiztonsági szolgálatok. Tevékenységüket akkor fejtik ki legeredményesebben, amikor az állampolgárok biztonságban élhetik mindennapi életüket anélkül, hogy mindezeket a fenyegetéseket érezniük kellene.